

Strasbūrā, 28.4.2015.
COM(2015) 185 final

**KOMISIJAS PAZIŅOJUMS EIROPAS PARLAMENTAM, PADOMEI, EIROPAS
EKONOMIKAS UN SOCIĀLO LIETU KOMITEJAI UN REĢIONU KOMITEJAI**

Eiropas Drošības programma

Eiropas Savienības mērķis ir nodrošināt, ka cilvēki dzīvo brīvības, drošības un tiesiskuma telpā bez iekšējām robežām. Eiropiešiem jābūt pārliecinātiem, ka vienmēr, kad viņi pārvietosies Eiropā, viņu brīvība un drošība būs labi aizsargāta, pilnībā ievērojot Savienības vērtības, tostarp tiesiskumu un pamattiesības.

Pēdējos gados ir radušies jauni un sarežģīti apdraudējumi, kas vēl vairāk ir palielinājuši vajadzību pēc lielākas sinerģijas un ciešākas sadarbības visos līmeņos. Daudzas no mūsdienu drošības problēmām izraisa nestabilitāte ES tuvējās kaimiņvalstīs un mainīgie radikalizācijas, vardarbības un terorisma veidi. Apdraudējumi kļūst arvien daudzveidīgāki, aptver arvien vairāk valstu un nozaru, kā arī arvien vairāk izvēršas pāri robežām.

Lai šos apdraudējumus novērstu, vajadzīga **koordinēta atbildes rīcība Eiropas līmenī**. Visas ES iestādes piekrīt, ka ES ir vajadzīga atjaunota iekšējās drošības stratēģija nākamajiem pieciem gadiem¹.

Lai sasniegtu šo mērķi, šajā **Eiropas Drošības programmā** ir izklāstīts, kā Savienība var radīt **pievienoto vērtību**, lai atbalstītu dalībvalstis drošības garantēšanā. Kā savās politikas pamatnostādņēs norādījis Eiropas Komisijas prezidents Žans Klods Junkers, “pārrobežu noziedzības un terorisma apkarošana ir Eiropas kopējā atbildība”². Uz dalībvalstīm gulstas galvenā atbildība par drošību, taču tās vairs nevar to pilnībā sekmīgi nodrošināt vienas pašas. Ievērojot valstu atbildību par likuma atbalstīšanu un iekšējās drošības garantēšanu, visiem attiecīgajiem ES un valstu dalībniekiem būtu labāk jāsadarbojas pārrobežu apdraudējumu novēršanā. Tāpēc Eiropas Drošības programmai ir jābūt Savienības un dalībvalstu **kopīgai programmai**. Programmas mērķis ir izveidot **ES iekšējās drošības telpu**, kurā personas ir aizsargātas, pilnībā ievērojot pamattiesības.

Šī programma veicinās labāku informācijas apmaiņu, palielinās operatīvo sadarbību un vairo savstarpējo uzticēšanos, pamatojoties uz visu ES politiku un instrumentu kopumu. Tā nodrošinās, ka drošības iekšējā un ārējā dimensija ir savstarpēji saskaņota. Programmā par prioritāti ir noteikta **terorisma, organizētās noziedzības un kibernoziēdzības** apkarošana, kas ir savstarpēji saistītas jomas ar izteiktu pārrobežu dimensiju, kurās ar ES rīcību var panākt reālas pārmaiņas, tomēr vienlaikus ES ir jāsauglabā modrība arī attiecībā uz jauniem apdraudējumiem, kas rodas un kuru novēršanai arī varētu būt vajadzīga koordinēta ES atbildes rīcība.

1. LABĀKA SADARBĪBA DROŠĪBAS JOMĀ

ES jau ir ieviesusi vairākus juridiskus, praktiskus un atbalsta instrumentus, lai liktu pamatus Eiropas iekšējās drošības telpai. Stratēģiskie mērķi, kas izklāstīti Iekšējās drošības stratēģijā 2010.–2014. gadam, joprojām ir spēkā, un to īstenošana būtu jāturpina³. Ar Lisabonas līgumu ES ielika labu pamatu šo mērķu sasniegšanai, pastiprinot tiesisko regulējumu, lai apvienotu centienus un nodrošinātu brīvību un drošību, brīvu pārvietošanos ES iekšienē un efektīvu Eiropas atbildes rīcību, vēršoties pret pārrobežu apdraudējumiem. Ar minēto līgumu tika nostiprināta pamattiesību aizsardzība un demokrātiska kontrole pār Savienības iekšējās drošības politikām, un ar to tika noteikts, ka Eiropas Parlaments ir viens no līdzvērtīgiem likumdevējiem jautājumos, kas attiecas uz policijas un tiesu iestāžu sadarbību krimināllietās. Kopš 2014. gada 1. decembra uz

¹ Eiropadomes 2014. gada 27. jūnija Secinājumi EUCO 79/14, Eiropas Parlamenta 2014. gada 17. decembra Rezolūcija 2014/2918, Padomes 2014. gada 4. decembra Secinājumi par atjaunotas ES iekšējās drošības stratēģijas izstrādi.

² Jauns sākums Eiropai — mana programma nodarbinātībai, izaugsmei, taisnīgumam un demokrātiskām pārmaiņām. Politikas pamatnostādnes nākamajai Eiropas Komisijai, 2014. gada 15. jūlijs.

³ Padomes 2010. gada 25. februāra Secinājumi par “Eiropas Savienības iekšējās drošības stratēģiju. Ceļā uz Eiropas drošības modeli”; COM(2014) 154 *final*, 2014. gada 11. marts.

policijas un tiesu iestāžu sadarbību krimināllietās attiecas parastā ES tiesiskā kārtība. Pašlaik ir pilnībā piemērojama Tiesas veiktā kontrole un Komisijas kā Līgumu aizbildnes loma⁴, kas nodrošinās personu tiesību aizsardzību un palielinās juridisko noteiktību un pārlicību.

Nu ir laiks labākai un ciešākai sadarbībai! To instrumentu panākumi, kurus Savienība ir ieviesusi pēdējos gados, ir atkarīgi galvenokārt no pienākumu sadales, savstarpējās uzticēšanās un reālas sadarbības starp visiem iesaistītajiem dalībniekiem — ES iestādēm un aģentūrām, dalībvalstīm un valstu iestādēm.

Šajā nolūkā Programmā ir noteikta vispusīga, uz rezultātu vērsta un reālistiska kopēja pieeja ES un tās dalībvalstīm. Lai maksimāli palielinātu ieguvumus no esošo ES pasākumu īstenošanas un vajadzības gadījumā īstenotu jaunas un papildinošas darbības, visiem iesaistītajiem dalībniekiem ir jāsadarbojas, pamatojoties uz **pieciem pamatprincipiem**.

Pirmkārt, mums jānodrošina pilnīga pamattiesību ievērošana. Drošība un pamattiesību ievērošana nav mērķi, kas ir pretrunā viens otram, bet gan saskaņoti un savstarpēji papildinoši politikas mērķi⁵. Savienības pieejas pamatā ir mūsu atvērto sabiedrību kopīgās demokrātiskās vērtības, tostarp tiesiskums, un šīs pieejas īstenošanā ir jāievēro un jāveicina Pamattiesību hartā noteiktās pamattiesības. Jānodrošina visu drošības pasākumu atbilstība nepieciešamības, proporcionalitātes un likumības principiem, turklāt ir jābūt ieviestiem atbilstošiem aizsardzības pasākumiem, lai garantētu pārskatatbildību un tiesības vērsties tiesā⁶. Komisija stingri pārbaudīs, vai visi drošības pasākumi pilnībā atbilst pamattiesībām un vai ar tiem patiešām tiek sasniegti paredzētie mērķi. Jebkuras jaunas iniciatīvas ietekmei uz brīvu pārvietošanos un personas datu aizsardzību, kas varētu rasties jauno iniciatīvu īstenošanas rezultātā, ir pilnībā jāatbilst proporcionalitātes principam un pamattiesībām. Tā ir visu dalībnieku kopīga atbildība — gan ES līmenī, gan dalībvalstu līmenī. Tādām ES struktūrām kā ES Pamattiesību aģentūra (*FRA*) un Eiropas Datu aizsardzības uzraudzītājs ir svarīga nozīme, palīdzot ES iestādēm un citām ES aģentūrām saglabāt un veicināt mūsu vērtības.

Otrkārt, mums ir vajadzīga lielāka pārredzamība, pārskatatbildība un demokrātiska kontrole, lai sniegtu iedzīvotājiem pārlicību. Eiropas Parlaments ir pilnībā uzņēmis pienākumus kā viens no likumdevējiem, nodrošinot demokrātisku uzraudzību. Valstu parlamentu īpašā loma brīvības, drošības un tiesiskuma jomā⁷ ir atspoguļota Komisijas plašākās saistībās atsākt politisko dialogu ar valstu parlamentiem. Komisija divreiz gadā ziņos Eiropas Parlamentam un Padomei par šīs programmas īstenošanu. Komisija arī izstrādās darbības rādītājus attiecībā uz galvenajiem ES instrumentiem. Lai palielinātu pārredzamību un līdzdalību, Komisija 2015. gadā izveidos ES Drošības konsultatīvo forumu, apvienojot tā ietvaros dalībvalstis, Eiropas Parlamentu un ES aģentūras, kā arī pārstāvjus no pilsoniskās sabiedrības, akadēmiskajām aprindām un privātā sektora.

Treškārt, mums jānodrošina esošo ES juridisko instrumentu labāka piemērošana un īstenošana. Viena no Komisijas prioritātēm būs palīdzēt dalībvalstīm vairot savstarpējo uzticēšanos, pilnībā izmantot esošos informācijas apmaiņas instrumentus un veicināt pārrobežu operatīvo sadarbību starp kompetentajām iestādēm. Svarīga nozīme ir

⁴ Ievērojot 22. protokola īpašos nosacījumus par Dāniju un 21. un 36. protokola īpašos nosacījumus par Apvienoto Karalisti un Īriju.

⁵ Pamattiesību hartas 6. pants un Tiesas 2014. gada 8. aprīļa spriedums apvienotajās lietās C-293/12 un C-594/12, 42. punkts.

⁶ Pamattiesību hartas 52. panta 1. punkts, iepriekš citētais Tiesas 2014. gada 8. aprīļa spriedums.

⁷ Līguma par Eiropas Savienības darbību (LESD) 69. pants.

arī Eiropas līmeņa pasākumu īstenošanas salīdzinošai izvērtēšanai un efektīvai uzraudzībai.

Ceturtkārt, mums vajadzīga starpnozaru pieeja, kas savstarpēji apvieno vairāk aģentūru. Tā kā saikne starp dažāda veida drošības apdraudējumiem kļūst arvien ciešāka, ir nepieciešams, lai politika un rīcība uz vietas tiktu pilnībā koordinēta starp visām attiecīgajām ES aģentūrām — gan tieslietu, gan iekšlietu jomā⁸, gan citās jomās. Minētās aģentūras sniedz specializētu atbalstu un zināšanas dalībvalstīm un ES kopumā. Tās darbojas kā informācijas centri un palīdz īstenot ES likumus, turklāt tām ir svarīga loma operatīvās sadarbības atbalstīšanā, piemēram, saistībā ar kopīgām pārrobežu darbībām. Ir laiks pastiprināt minēto aģentūru sadarbību! Komisija apsvērs, kā maksimāli palielināt to ieguldījumu, īstenojot ciešāku sadarbību starp pašām aģentūrām, koordināciju ar dalībvalstīm, vispusīgu un rūpīgu plānošanu, kā arī resursu mērķtiecīgu izmantošanu.

Īpašas darbības vairākās ES politikas jomās veicina arī drošības mērķu sasniegšanu, cita starpā tādās jomās kā transports, finanses, muiža, izglītība, jūras drošības politika, informācijas tehnoloģijas, enerģētika un sabiedrības veselība. Digitālā vienotā tirgus un Eiropas kaimiņattiecību politikas paredzētās darbības papildinās un pastiprinās Eiropas Drošības programmu. Programmas pamatā ir arī esošās nozaru stratēģijas, kas tieši vai netieši var veicināt augstu drošības līmeni⁹.

Šī programma jāskata kopā ar gaidāmo Eiropas Migrācijas programmu¹⁰, kurā būs aplūkoti jautājumi, kas tieši saistīti ar drošību, piemēram, migrantu kontrabanda, cilvēku tirdzniecība, sociālā kohēzija un robežu pārvaldība.

Piektkārt, mums jāapvieno visas drošības dimensijas — gan iekšējās, gan ārējās. Drošības apdraudējumi nav jāizskata tikai ES robežās. ES iekšējā drošība un visas pasaules drošība ir savstarpēji atkarīgas un saistītas. Tāpēc ES atbildes rīcībai ir jābūt visaptverošai un tās pamatā ir jābūt saskaņotu darbību kopumam, kas apvieno iekšējās un ārējās dimensijas, lai nostiprinātu saiknes starp tieslietām, iekšlietām un kopējo drošības un aizsardzības politiku. Šādas rīcības panākumi ir ļoti atkarīgi no sadarbības ar starptautiskajiem partneriem. Lai novērstu drošības problēmu pamatcēloņus, ir preventīvi jāiesaista trešās valstis.

Mums būtu maksimāli jāpalielina pievienotā vērtība, ko rada ES vadītie politikas **dialogi par drošību** — un ar to saistītie ES finanšu instrumenti un darbības — ar paplašināšanās procesā iesaistītajām valstīm un kaimiņreģionu valstīm, galvenajiem stratēģiskajiem partneriem un attiecīgajām starptautiskajām un reģionālajām organizācijām. Dialogi būtu jāpaplašina, iekļaujot tādas prioritātes kā sadarbība cīņā pret transnacionālo organizēto noziedzību un terorismu, migrantu kontrabandu un cilvēku tirdzniecību. Minēto dialogu rezultātā būtu jāizveido īpaši kopīgi rīcības plāni ar galvenajām trešām valstīm, un tam būtu jāatspoguļojas mērķtiecīgā ES finanšu instrumentu izmantošanā.

⁸ ES tiesībsardzības aģentūra (Europol), ES aģentūra operatīvās sadarbības vadībai pie ārējām robežām (*Frontex*), ES aģentūra tiesu iestāžu sadarbībai (*Eurojust*), Eiropas Policijas akadēmija (*CEPOL*), ES Aģentūra lielapjoma IT sistēmu pārvaldībai (*eu-LISA*) un Eiropas Narkotiku un narkomānijas uzraudzības centrs (*EMCDDA*).

⁹ ES Jūras drošības stratēģija (Padomes 2014. gada 24. jūnija secinājumi), Kiberdrošības stratēģija (JOIN(2013) 1 *final*, 2013. gada 7. februāris), Muitas riska pārvaldības stratēģija (COM(2014) 527 *final*, 2014. gada 21. augusts), Stratēģiskā sistēma Eiropas sadarbībai izglītības un apmācības jomā (Padomes 2009. gada 12. maija secinājumi), ES jaunatnes stratēģija (COM(2009) 200 galīgā redakcija, 2009. gada 27. aprīlis), ES stratēģija cīņas pastiprināšanai pret cigarešu kontrabandu un citiem tabakas izstrādājumu nelikumīgas tirdzniecības veidiem (COM(2013) 324 *final*, 2013. gada 6. jūnijs). Programma arī papildina notiekošās iniciatīvas, piemēram, stratēģiskās eksporta kontroles politikas pārskatīšanu (COM(2014) 244 *final*, 2014. gada 24. aprīlis).

¹⁰ Eiropas Migrācijas programma ir viena no iniciatīvām, kas paredzētas Komisijas darba programmā 2015. gadam.

ES delegācijām trešās valstīs ir svarīga nozīme, īstenojot dialogus par drošību, tāpēc ir jānodrošina nepieciešamā kompetence un ciešāka koordinācija vietējā līmenī. Par prioritāti būtu jāizvirza pastāvīga **drošības ekspertu iesaistīšana** ES delegācijās Eiropas kaimiņattiecību politikas valstīs un citās trešās valstīs, sadarbība ar kurām ir ES mērķis. Mums arī būtu jāizpēta, kā maksimāli izmantot uz trešām valstīm norīkoto dalībvalstu tiesībsardzības amatpersonu kompetenci, kā arī jāapsver iespēja galvenajās trešās valstīs norīkot darbā ES aģentūru sadarbības koordinatorus.

Savstarpējas tiesiskās palīdzības līgumi ar trešām valstīm (Amerikas Savienotajām Valstīm, Japānu¹¹) ir starptautiskās tiesu iestāžu sadarbības pamatinstrumenti, un Komisija novērtēs, vai ir nepieciešams izstrādāt citus divpusējus vai daudzpusējus līgumus ar galvenajām trešām valstīm.

Visbeidzot, Savienībai būtu jāturpina attīstīt savas attiecības ar tādām starptautiskajām organizācijām kā ANO, Eiropas Padome un Interpols un aktīvāk būtu jāizmanto tādi daudzpusēji forumi kā, piemēram, Globālais terorisma apkarošanas forums, lai popularizētu paraugpraksi un sasniegtu kopīgus mērķus.

Drošības ārējie aspekti tiks plašāk izvērtēti stratēģiskajā pārskatā, ko sācis izstrādāt Augstais pārstāvis ārlietās un drošības politikas jautājumos un Komisijas priekšsēdētāja vietnieks, kā arī pašlaik īstenotajā Eiropas kaimiņattiecību politikā.

2. ES RĪCĪBAS PĪLĀRU NOSTIPRINĀŠANA

No operatīvā viedokļa labāka un ciešāka sadarbība visupirms nozīmē, ka visi iesaistītie dalībnieki, proti, ES iestādes un aģentūras, dalībvalstis vai valstu tiesībsardzības iestādes, pilnībā īsteno esošos instrumentus. Lai nodrošinātu šādu sadarbību, dažreiz ir vajadzīgi arī jauni vai vairāk attīstīti instrumenti, lai maksimāli palielinātu ES pasākumu pievienoto vērtību saistībā ar informācijas apmaiņu, operatīvo sadarbību un cita veida atbalstu.

2.1. Labāka informācijas apmaiņa

Savienība nodrošina vairākus instrumentus informācijas apmaiņas veicināšanai starp valstu tiesībsardzības iestādēm. Dalībvalstīm tie būtu pilnībā jāizmanto. Gadījumos, kad joprojām pastāv kritiski trūkumi, būtu jānovērtē, vai ir nepieciešami papildu ES instrumenti.

Šengenas Informācijas sistēma (SIS) ir pašlaik visplašāk izmantotais informācijas apmaiņas instruments. Kompetentās valstu iestādes var to izmantot gan Savienības teritorijā, gan pie ārējās robežas, lai aplūkotu brīdinājumus par meklētām vai bezvēsts pazudušām personām un priekšmetiem. SIS 2015. gada sākumā tika modernizēta, lai uzlabotu informācijas apmaiņu par iespējamiem teroristiem un pastiprinātu dalībvalstu centienus atzīt par nederīgiem to personu ceļošanas dokumentus, par kurām ir aizdomas, ka tās vēlas pievienoties teroristu grupām ārpus ES. Komisija izvērtēs iespējas, kā palīdzēt dalībvalstīm īstenot valstu līmenī noteiktos ceļošanas aizliegumus. Komisija 2015.–2016. gadā izvērtēs SIS, lai noskaidrotu, vai jaunu operatīvo vajadzību dēļ ir nepieciešamas likumdošanas izmaiņas, piemēram, papildu kategoriju ieviešana, lai aktivizētu brīdinājumus.

¹¹ Padomes 2009. gada 23. oktobra Lēmums 2009/820/KĀDP un 2009. gada 30. novembra Lēmums 2010/88/KĀDP/TI.

Lai turpinātu nostiprināt drošību pie ārējām robežām, būtu intensīvāk jāizmanto *SIS* kopā ar Interpola **Zagto un pazaudēto ceļošanas dokumentu datubāzi (SLTD)**. Komisija palīdzēs dalībvalstīm izmantot automatizētu robežkontroli, kas ietver pārbaudes *SIS* un *SLTD*, un turpinās uzraudzīt, vai dalībvalstis izpilda to pienākumu iesniegt datus *SLTD*¹². Komisija arī atjaunina rokasgrāmatu robežsargiem, lai robežpārbaudes tiktu veiktas efektīvāk un lai veicinātu *SIS* un *SLTD* pilnīgu izmantošanu.

Kontrolējot savu ES ārējās robežas daļu, dalībvalstis uzņemas atbildību par visu Savienību. Tāpēc **vienotu riska rādītāju** izmantošana būtu atbalsts valsts robežkontroles iestādēm to darbā, veicot personu pārbaudes. Pamatojoties uz dalībvalstu ieguldījumu, Komisija 2015. gada pirmajā pusē pabeigs vienoto riska rādītāju pirmo kopumu attiecībā uz ārvalstu kaujiniekiem teroristiem. Eiropalam un *Frontex* būs svarīga loma šo riska rādītāju turpmākā uzturēšanā. Komisija turpinās uzraudzīt Šengenas Robežu kodeksa efektivitāti un izvērtēs ikvienu gadījumu, kad rodas vajadzība pēc uzlabojumiem.

Vienoti, augsti **robežu pārvaldības** standarti, kuros pilnībā ievērots tiesiskums un pamattiesības, ir būtiski pārrobežu noziedzības un terorisma novēršanai. Robežu pārvaldības jautājums būs plašāk aplūkots Eiropas Migrācijas programmā. Pārskatītais priekšlikums par viedrobežām, ko Komisija plāno iesniegt līdz 2016. gada sākumam, palīdzēs uzlabot efektivitāti un lietderīgumu.

Papildinoši pasākumi drošības uzlabošanai saistībā ar **preču apriti** arī atvieglos nelikumīgu darbību novēršanu uz robežas, piemēram, ieroču nelikumīgu pārvadāšanu, narkotiku un cigarešu kontrabandu vai nelikumīgus valūtas pārvedumus. Muitas sistēma, kurā tiek apkopota iepriekšēja informācija par kravām, nodrošina muitas dienestiem iepriekšējus paziņojumus par tādu kravu drošības riska novērtējumiem, kuras ievēd ES un izved no ES. Šī sistēma būtu jāizmanto pilnībā, nodrošinot efektīvu informācijas apmaiņu starp muitas dienestiem un ar citām tiesībsardzības iestādēm. Krāpšanas apkarošanas informācijas sistēma (*AFIS*) nodrošina kritiski svarīgu platformu informācijas apmaiņai saistībā ar muitas krāpšanas apkarošanu, atbalstot muitas likumu piemērošanu cīņā pret pārrobežu noziedzību¹³.

Prīmes sistēma¹⁴ ir vēl viens informācijas apmaiņas instruments ES līmenī, lai gan viss tā potenciāls pagaidām vēl netiek izmantots. Tā var piedāvāt DNS profilu, pirkstu nospiedumu datu un transportlīdzekļu reģistrācijas datu automatizētu salīdzināšanu, jo šādiem datiem ir būtiska nozīme noziegumu atklāšanā un faktiskas lietas izveidē. Minētās sistēmas potenciāls netiek izmantots pilnībā, jo pašlaik tikai nedaudzas dalībvalstis ir izpildījušas to juridiskos pienākumus un integrējušas tīklu savās sistēmās. Tas kavē Prīmes sistēmas vispārējo efektivitāti attiecībā uz noziedznieku notveršanu un kriminālvajāšanu. Dalībvalstis ir saņēmušas ievērojamu finansiālo un tehnisko atbalstu šīs sistēmas īstenošanai. Komisija piešķirs šai jomai prioritāti, īstenojot savas pilnvaras, lai nodrošinātu ES tiesību pareizu piemērošanu.

Protams, ar ES instrumentu juridisku īstenošanu valstu līmenī vien nepietiek. ES drošības sistēmas instrumentu izmantošana dos pilnu atdevi tikai tad, ja valstu tiesībsardzības iestādēm būs pārliecība par esošajiem instrumentiem un tās labprāt apmainīsies ar informāciju. Priekšlikumā par jaunu **Eiropola** juridisko pamatu¹⁵, ko pašlaik sagatavo

¹² Kopējā nostāja 2005/69/TI, 2005. gada 24. janvāris.

¹³ AFIS vada Eiropas Birojs krāpšanas apkarošanai (*OLAF*).

¹⁴ Padomes 2008. gada 23. jūnija Lēmums 2008/615/TI un 2008. gada 23. jūnija Lēmums 2008/616/TI.

¹⁵ COM(2013) 173 *final*, 2013. gada 27. marts. Daļa priekšlikuma tika aizstāta ar priekšlikumu Regulai, ar ko izveido Eiropas Savienības tiesībsardzības apmācības aģentūru (*Cepol*) (COM(2014) 465 *final*, 2014. gada 16. jūlijs).

likumdevēji, ir noteikts mērķis uzlabot Eiropola analītiskās spējas, rosināt operatīvo darbību dalībvalstīs un pastiprināt minētās aģentūras datu aizsardzības kārtību. Dalībvalstīm būtu jāizmanto Eiropols kā prioritārais kanāls tiesībaizsardzības informācijas apmaiņai visā ES. Eiropola drošas informācijas apmaiņas tīkla lietojumprogramma (*SIENA*) ļauj dalībvalstīm ātri, droši un lietotājdraudzīgā veidā apmainīties ar informāciju gan savstarpēji, gan ar Eiropolu vai trešām personām, kas ir noslēgušas sadarbības līgumu ar Eiropolu. Lai aktīvi izmantotu informācijas apmaiņas instrumentus, ir vajadzīga arī optimāla mijiedarbība starp ES instrumentiem un valstu tiesībaizsardzības sistēmām, ko nodrošina, piemēram, **vienotie kontaktpunkti**. Dalībvalstīm vietējā līmenī ir jāievieš atbilstošās struktūras attiecīgo iestāžu darba integrēšanai un koordinēšanai.

Lai likvidētu teroristu un noziedznieku tīklus, svarīgi ir izsekot likumpārkāpēju pārvietošanos. Pašlaik likumdevējiem ir steidzami jāpabeidz darbs pie tādas ar aviopasažieriem saistītas **ES pasažieru datu reģistra (PDR)** sistēmas izveides, kas ir pilnībā saderīga ar Pamattiesību hartu, vienlaikus nodrošinot iedarbīgu un efektīvu ES līmeņa instrumentu cīņai pret šādiem noziedzīgiem nodarījumiem. Rezervācijas un reģistrēšanās brīdī sniegtā PDR informācija palīdz identificēt augsta riska ceļotājus, kuri iepriekš tiesībaizsardzības iestādēm nav bijuši zināmi. Ir pierādījusies PDR datu nepieciešamība, lai identificētu augsta riska ceļotājus terorisma, narkotiku tirdzniecības, cilvēku tirdzniecības, bērnu seksuālas izmantošanas un citu smagu noziegumu apkarošanas kontekstā. Tiklīdz būs pieņemta PDR direktīva, tā nodrošinās labāku sadarbību starp valstu sistēmām un mazinās atšķirības drošības jomā starp dalībvalstīm. Vienoti riska rādītāji PDR datu apstrādei palīdzēs novērst to, ka noziedznieki izvairās no atklāšanas, izbraucot caur citu dalībvalsti. Arī šajā jomā Eiropols un *Frontex* var uzņemties būtisku lomu šādu riska rādītāju izstrādē un izplatīšanā, pamatojoties uz informāciju, kas saņemta no dalībvalstīm.

ES ir noslēgusi **PDR līgumus** ar Amerikas Savienotajām Valstīm, Kanādu un Austrāliju. Šādi sadarbībai ir reāla pievienotā vērtība ārvalstu kaujinieku teroristu, narkotiku tirgotāju vai ceļojošu seksuālo noziedznieku identificēšanā un aizturēšanā. Savienības nākotnes pieejā attiecībā uz PDR datu apmaiņu ar trešām valstīm tiks ņemta vērā vajadzība piemērot vienotus standartus un īpašus pamattiesību aizsardzības pasākumus. Kad Tiesa būs sniegusi atzinumu par PDR līguma projektu ar Kanādu, Komisija, pamatojoties uz Tiesas secinājumiem, pabeigs izstrādāt tiesiski pamatotus un ilgtspējīgus risinājumus PDR datu apmaiņai ar citām trešām valstīm, apsverot arī iespēju noslēgt parauglīgumu par PDR, kurā būtu izklāstītas prasības, kas trešām valstīm jāizpilda, lai tās varētu saņemt PDR datus no ES.

Kopīgi noteikumi par **datu aizsardzību** ļaus tiesībaizsardzības un tiesu iestādēm efektīvāk sadarboties savā starpā, kā arī veicinās uzticēšanos un nodrošinās juridisko noteiktību. Svarīgi ir līdz 2015. gada beigām vienoties par datu aizsardzības reformu kopumā un jo īpaši par priekšlikumu Datu aizsardzības direktīvai attiecībā uz policijas un kriminālās tiesvedības iestādēm. Turklāt Eiropas Savienība veic sarunas ar Amerikas Savienoto Valstu valdību par starptautisku pamatnolīgumu (“Datū aizsardzības “jumta” nolīgums”), lai nodrošinātu to personas datu augstu aizsardzības līmeni, kas tiek nosūtīti starp ES un ASV nolūkā novērst, atklāt un izmeklēt kriminālnoziegumus, tostarp terorismu, un saukt pie atbildības par šādiem noziegumiem.

Komunikācijas dati var arī efektīvi veicināt terorisma un organizētās noziedzības novēršanu un šādu noziedznieku saukšanu pie atbildības. Atbilstīgi Tiesas spriedumam

par Datu saglabāšanas direktīvu¹⁶ Komisija turpinās uzraudzīt likumdošanas norises valstu līmenī.

Arī lai cīnītos pret noziedzīgām organizācijām, kas aktīvi darbojas vairākās ES valstīs, ir vajadzīga informācijas apmaiņa un sadarbība starp tiesu iestādēm. Pašlaik 26 dalībvalstīs izmanto **Eiropas Sodāmības reģistru informācijas sistēmu (ECRIS)**, kas ļauj apmainīties ar informāciju par ES pilsoņu iepriekšējām sodāmībām. Taču tās darbība nav efektīva attiecībā uz personām, kas nav ES pilsoņi, bet ir notiesātas ES. Komisija paātrinās pašlaik notiekošo darbu, lai uzlabotu *ECRIS* attiecībā uz personām, kas nav ES pilsoņi, un ir gatava sniegt ieguldījumu minētās sistēmas efektīvā īstenošanā.

Esošo datu pieejamība reāllaikā visās dalībvalstīs ir joma, kurā nākotnē vēl būs jāveic darbs saistībā ar informācijas apmaiņu. Atbildot uz Padomes lūgumu¹⁷, Komisija novērtēs **Eiropas Policijas reģistru norāžu sistēmas (EPRIS)** nepieciešamību un iespējamo pievienoto vērtību, lai veicinātu pārrobežu piekļuvi valsts policijas reģistros ietvertajai informācijai. Tīkmēr Komisija atbalsta tāda pilotprojekta sākšanu, ko plāno grupa dalībvalstu, lai ieviestu mehānismus automatizētai pārrobežu meklēšanai valstu datu norādēs pēc principa “dati ir atrasti / dati nav atrasti”¹⁸.

Visbeidzot, **Vienotā informācijas apmaiņas vide jūrlietu jomā (CISE)** nodrošinās drošībai būtisku datu savstarpēju izmantojamību starp kompetentajām iestādēm to esošo pilnvaru robežās tādās jomā kā pirātisms, terorisms, ieroču un narkotiku kontrabanda, cilvēku tirdzniecība, vides piesārņošana, civilā aizsardzība un dabas katastrofas.

ES rīcībai visupirms ir jābūt vērstai uz jau ieviesto noteikumu pilnīgu īstenošanu (piem., Prīmes sistēma) un jau sagatavoto priekšlikumu, pieņemšanu (piem., ES PDR direktīva, Regula par Eiropu un datu aizsardzības reforma). Tas jau būs ievērojams sasniegums, ieviešot skaidru, drošu un pienācīgi reglamentētu instrumentu kopumu, lai sniegtu iestādēm tām vajadzīgo informāciju, ja vien tiks izmantots viss šādu instrumentu potenciāls. Būtu arī jāpārskata pamatinstrumenti (piem., Šengenas Informācijas sistēma, Šengenas Robežu kodekss un ECRIS) un jānovērš visi trūkumi to tvērumā.

2.2. Uzlabota operatīvā sadarbība

Lisabonas līgumā ir paredzēti juridiski un praktiski pasākumi, lai nodrošinātu efektīvu operatīvo sadarbību starp dažādu dalībvalstu iestādēm.

Ar **ES politikas cikla organizētas un smagas noziedzības jomā** starpniecību dalībvalstu iestādes koordinē kopējās prioritātes un operatīvās darbības. Galvenos pienākumus uzņemas Pastāvīgā komiteja operatīvai sadarbībai iekšējās drošības jautājumos (*COSI*). Politikas cikls nodrošina metodiku uz izlūkdatiem balstītas pieejas izmantošanai attiecībā uz iekšējo drošību, pamatojoties uz kopīgiem draudu novērtējumiem, kas tiek koordinēti Eiropolā. Tas paredz mērķu sasniegšanai izmantot pieejamos resursus, ņemot vērā tūlītējos, vidēja termiņa un ilgtermiņa drošības apdraudējumus un riskus. Dalībvalstīm Politikas cikls būtu jāizmanto vairāk, lai īstenotu konkrētas tiesībaizsardzības operācijas organizētās noziedzības apkarošanai, arī kopā ar trešām valstīm. Praktisks piemērs, kā tas var palīdzēt, ir operācija “Arhimēds”, ko 2014. gada septembrī koordinēja Eiropols, lai vērstos pret dažādiem smagiem

¹⁶ Iepriekš citētais Tiesas 2014. gada 8. aprīļa spriedums.

¹⁷ Sk. iepriekšminētos Padomes 2014. gada 4. decembra Secinājumus.

¹⁸ Automatizētajā atbildē uz datu norādēs veiktu meklējumu būtu tikai norādīts, vai citas valsts policijas reģistrā dati ir pieejami (“dati ir atrasti”), vai nav pieejami (“dati nav atrasti”). Gadījumā, ja dati ir atrasti, būtu jāpieprasa papildu dati, izmantojot esošos policijas sadarbības kanālus.

noziegumiem dalībvalstīs un trešās valstīs¹⁹. Šādas operācijas būtu regulāri jāizvērtē, lai apzinātu paraugpraksi turpmākai rīcībai.

Operatīvās sadarbības atbalstīšanā nozīmīga loma ir **ES aģentūrām**. Tās sniedz ieguldījumu kopēju drošības apdraudējumu novērtēšanā, palīdz noteikt kopīgas prioritātes operatīvajai darbībai un veicina pārrobežu sadarbību un saukšanu pie atbildības. Dalībvalstīm būtu pilnībā jāizmanto aģentūru atbalsts, lai apkarotu noziedzību, īstenojot kopīgu rīcību. Būtu arī jāveicina ciešāka sadarbība starp aģentūrām to attiecīgo pilnvaru robežās. Kad tiks īstenots pārskatītais sadarbības nolīgums starp Eiropolu un *Frontex*, tas nodrošinās šādu sinerģiju, sniedzot iespēju abām minētajām aģentūrām apmainīties ar personas datiem, ievērojot attiecīgus datu aizsardzības pasākumus. *Eurojust* un Eiropolam būtu jāturpina uzlabot savu operatīvo sadarbību.

Pamatojoties uz ES aģentūru ieguldījumu un cieši sadarbojoties ar dalībvalstīm, Komisija ir ieguvusi īpašas zināšanas par **riska novērtējumu** izstrādi. Komisija ir izstrādājusi Riska novērtēšanas un kartēšanas vadlīnijas katastrofu pārvaldībai²⁰, kā arī Vadlīnijas par dalībvalstu riska pārvaldības spēju novērtēšanu un veica riska novērtējumus par sprāgstvielām aviokravās no trešām valstīm un par pasažieru pārbaudēm dalībvalstu lidostās. Komisija ir iecerējusi izmantot šo metodiku citās ar drošību saistītās jomās, piemēram, kritiskās infrastruktūras, nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizācija un teroristu finansēšana, un jo īpaši novērtēt sistēmisko risku lavīnveida efektu.

Koordinācijas centri var veicināt saskaņotu **Eiropas atbildes rīcību krīžu un ārkārtas gadījumos**, izvairoties no liekas un dārgas centienu dublēšanās. Saskaņā ar **solidaritātes klauzulu**²¹ dalībvalsts var prasīt ES palīdzību krīzes apstākļos, tostarp teroristu uzbrukumu gadījumos. ES Ārkārtas reaģēšanas koordinācijas centrs darbojas kā galvenā diennakts koordinācijas un atbalsta platforma visās krīzēs, uz kurām attiecas Savienības civilās aizsardzības mehānisms²², solidaritātes klauzula un integrētie krīzes situāciju politiskās reaģēšanas mehānismi (*IPCR*). Tas ir atkarīgs no Komisijas, ES aģentūru un dalībvalstu ieguldījuma. Palielinoties katastrofu riskiem un rodoties jauniem šādiem riskiem, dalībvalstīm un Komisijai jāsadarbojas, lai pilnībā īstenotu un ieviestu praksē 2013. gada tiesību aktus par civilo aizsardzību²³, kā arī pārraudzītu, kā tiek īstenota Sendai Katastrofu riska mazināšanas pamatprogramma 2015.–2030. gadam²⁴. ES būtu arī turpmāk jāpastiprina krīžu pārvarēšanas gatavība, lai ES līmenī varētu efektīvāk un saskaņotāk reaģēt uz krīzēm, ko izraisa noziedzīgas darbības, ietekmējot robežas, sabiedrisko drošību un kritiskās sistēmas. Tas ietver arī vairāk kopīgu mācību organizēšanu uz vietas.

Operatīvās sadarbības atbalstam ES līmenī ir pieejami pārrobežu instrumenti. **Kopējas izmeklēšanas grupas (*JIT*)** nodrošina izmantošanai gatavu satvaru sadarbībai starp dalībvalstīm, kas izveidots uz noteiktu laiku konkrētu lietu izmeklēšanai. *JIT* ir veiksmīgs instruments, kas būtu jāizmanto regulārāk un kura ietvaros sistemātiski jāiesaista aģentūras. Gadījumos, kad krimināllietām ir starptautiska dimensija,

¹⁹ Operācija "Arhimēds" notika 2014. gada septembrī; tajā piedalījās tiesībaizsardzības iestādes no 34 valstīm, koordināciju nodrošināja Eiropols. Operācija tika vērsta pret organizētām noziedzīgām grupām, un tās rezultātā tika apcietinātas vairāk nekā 1000 personas visā Eiropā.

²⁰ SEC(2010) 1626 galīgā redakcija, 2010. gada 21. decembris.

²¹ LESD 222. pants.

²² Savienības civilās aizsardzības mehānisms tika izveidots 2001. gadā, lai veicinātu sadarbību starp valstu civilās aizsardzības iestādēm Eiropā.

²³ 2013. gada 17. decembra Lēmums 1313/2013/ES par Savienības civilās aizsardzības mehānismu.

²⁴ Tas paredz uzlabot valsts un vietēja līmeņa infrastruktūras noturību pret katastrofām, veicinot inovāciju, izveidojot efektīvākas saiknes starp pētniecību, politiku un operācijām, attīstot partnerības ar privāto sektoru un integrējot katastrofu riska pārvaldību.

dalībvalstīm būtu jāizmanto iespēja iesaistīt *JIT* trešās valstis. Līdzīgi **kopīgas muitas operācijas** (*JCO*) ļauj muitas dienestiem vērsties pret pārrobežu noziedzību muitas jomā, izmantojot daudzdisciplīnu pieeju. Komisija un dalībvalstis ir kopīgi izstrādājušas vienotus riska kritērijus, ko muitas dienesti var izmantot starptautiskās preču aprites drošības riska novērtēšanai. Saskaņā ar ES muitas riska pārvaldības stratēģiju un rīcības plānu ES būtu jāturpina savas spējas stiprināšana, lai varētu atklāt preču nelikumīgas tirdzniecības gadījumus vai skaidras naudas darījumus.

Vēl viens efektīvs veids, kā nodrošināt operatīvo sadarbību pāri robežām, ir sadarbība **specializētu valsts vienību tīklos**. Pārrobežu sadarbība starp valstu finanšu izlūkošanas vienībām (*FIU*) un valstu līdzekļu atguves dienestiem (*ARO*) palīdz apkarot nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizāciju un piekļūt nelikumīgi iegūtiem līdzekļiem. Līdzīgā veidā **multas** dienesti sadarbojas risku pārvaldībā starptautiskajā piegādes ķēdē, vienlaikus veicinot likumīgu tirdzniecību²⁵. Uzlabota koordinācija un sadarbība starp krasta apsardzes funkcijām, ko īsteno vietējā līmenī, stiprina jūras drošību. Eksperti no dažādām tiesībsardzības ķēdes daļām dalībvalstīs arī sadarbojas, izmantojot dažādus tīklus, lai apkarotu noziegumus pret vidi. Komisija atbalstīs šo pieeju citās jomās.

Policijas un muitas sadarbības centri (*PCCC*) pierobežas reģionos apvieno vienā vietnē dažādu dalībvalstu tiesībsardzības iestādes. ES atbalsta *PCCC* skaita palielināšanu, piešķirot līdzfinansējumu un organizējot ikgadējas konferences pieredzes un paraugprakses apmaiņai. Lai gan lielākā daļa informācijas, ar kuru notiek apmaiņa *PCCC*, neattiecas uz smagiem un organizētiem noziegumiem, svarīgi ir, lai informācija par šādiem gadījumiem tiktu nodota līdz valsts līmenim un — attiecīgā gadījumā — Eiropalam.

Attiecībā uz **reģionālo sadarbību** nepieciešamību veikt pasākumus saskaņā ar LESD 89. pantu par vienas dalībvalsts kompetento iestāžu darbību citas dalībvalsts teritorijā un šādu pasākumu pievienoto vērtību varētu apsvērt pēc tam, kad ir izvērtēti esošie instrumenti, tostarp iespēja veikt tūlītēju pakalpojumu un novērošanu citas valsts teritorijā.

Tiesu iestāžu sadarbība krimināllietās ir atkarīga arī no efektīviem pārrobežu instrumentiem. Svarīgs elements drošības sistēmā ir spriedumu un tiesas nolēmumu savstarpēja atzīšana. Ir pierādījies, ka tādi instrumenti kā Eiropas apcietināšanas orderis ir efektīvi, bet citi, piemēram, noziedzīgi iegūt līdzekļu iesaldēšana un konfiskācija, pagaidām vēl netiek sistemātiski izmantoti visos atbilstošajos gadījumos. Valstu tiesniešiem būtu jāizmanto Eiropas Tiesiskās sadarbības tīkla (*EJN*) sniegtās priekšrocības Eiropas apcietināšanas orderu un iesaldēšanas un konfiskācijas rīkojumu izpildei. Ieviešot Eiropas izmeklēšanas orderi, tiks pievienots vēl viens būtisks instruments. Dalībvalstīm būtu biežāk jāizmanto *Eurojust* iespējas pārrobežu izmeklēšanas un apsūdzības koordinēšanai. *Eurojust* var būt ļoti noderīgs arī sarežģītos savstarpējas tiesiskās palīdzības pieprasījumos, kas tiek adresēti valstīm ārpus ES, jo īpaši ar *Eurojust* kontaktpunktu tīkla starpniecību.

Visbeidzot, Eiropas Prokuratūras izveide piešķirs jaunu dimensiju specifiskajai problēmai saistībā ar noziedzīgas darbības radīto zaudējumu novēršanu ES budžetā.

*ES iestādes, aģentūras un esošie sadarbības instrumenti jau nodrošina efektīvu instrumentu kopumu, ar kuriem var panākt, lai ES drošības politika kļūtu par **darba realitāti**. Lielāka sinerģija starp ES aģentūrām un tādu instrumentu sistemātiskāka*

²⁵ COM(2014) 527 *final*, 2014. gada 21. augusts.

koordinācija un pilnīga izmantošana kā, piemēram, kopējas izmeklēšanas grupas, var izšķiroši uzlabot drošības apdraudējumu novēršanu un atklāšanu, kā arī attiecīgu atbildes pasākumu veikšanu.

2.3. Rīcības atbalsts — apmācība, finansēšana, pētniecība un inovācija

Papildus informācijas apmaiņai un operatīvajai sadarbībai ES atbalsta ar drošību saistītas darbības, nodrošinot apmācību, piešķirot finansējumu un veicinot ar drošību saistītu pētniecību un inovāciju. Komisijas nolūks ir izmantot šo atbalstu stratēģiski un rentabli.

Sadarbības instrumentu efektivitāte ir atkarīga no dalībvalstu tiesībsardzības amatpersonām, kas zina, kā tos izmantot. Apmācība ir svarīga, lai operatīvā situācijā iestādes uz vietas varētu izmantot minētos instrumentus. Eiropas Policijas akadēmija (**CEPOL**) organizē kursus, izveido kopīgas mācību programmas par pārrobežu sadarbību un koordinē apmaiņas programmas. Pašreizējais priekšlikums par **CEPOL** vēl vairāk pastiprinās Akadēmijas spēju sagatavot policijas darbiniekus efektīvai sadarbībai un attīstīt vienotu tiesībsardzības kultūru²⁶. **CEPOL** būtu jāpielāgo savas ikgadējās apmācības programmas šajā programmā noteiktajām prioritātēm. Arī valstu policijas akadēmijām būtu jāizmanto ES finansējums **pārrobežu sadarbības** jautājumu iekļaušanai to īstenotajā apmācībā un praktiskajās mācībās. Arī tiesnešu un tiesu iestāžu darbinieku apmācība būtu labāk jāsavieno ar ES prioritātēm, pamatojoties uz esošajām struktūrām un tīkliem un izmantojot Eiropas Tiesiskās apmācības tīkla (**EJTN**) un Eiropas e-tiesiskuma portāla un e-mācību atbalstu. Komisija ir arī izveidojusi Eiropas Drošības mācību centru, kas dalībvalstīm sniedz iespēju uzlabot to spējas atklāt un identificēt nelikumīgus kodolmateriālus un radioaktīvus materiālus, lai novērstu draudus.

Nesen izveidotais **Iekšējās drošības fonds** nodrošina atsaucīgu un elastīgu instrumentu vissvarīgāko problēmu atrisināšanai līdz 2020. gadam. Šī programma nosaka minētā fonda darbības stratēģisko virzienu, īpaši pievēršoties jomām, kurās finansiālais atbalsts sniegs vislielāko pievienoto vērtību. Cita starpā fonds prioritāri būtu jāizmanto Šengenas Informācijas sistēmas valsts sadaļu atjaunināšanai, Prīmes sistēmas īstenošanai un vienotu kontaktpunktu izveidei. Fonds būtu jāizmanto arī tam, lai stiprinātu pārrobežu operatīvo sadarbību atbilstoši ES Politikas ciklam organizētas un smagas noziedzības jomā, kā arī lai izstrādātu “izejas stratēģijas” attiecībā uz radikalizētām personām, izmantojot paraugpraksi, ar kuru notiek apmaiņa Radikalizācijas izpratnes tīkla ietvaros. Lai atbalstītu Drošības programmas prioritātes, noderīgi attiecīgajās jomās var būt arī citi ES finansēšanas instrumenti, piemēram, pētniecības un inovācijas pamatprogramma “Apvārsnis 2020”²⁷, Eiropas strukturālie un investīciju fondi, ES tiesiskuma programmas, programma “Muita 2020” un finanšu instrumenti ārējai darbībai.

Iekšējās drošības fonda **starpposma pārskats**, kas tiks veikts 2018. gadā, sniegs iespēju kritiski izvērtēt, kā finansējums ir palīdzējis īstenot Programmas prioritātes, un vajadzības gadījumā pārskatīt šīs prioritātes.

Lai ES varētu pielāgoties jaunajām vajadzībām drošības jomā, svarīga nozīme ir **pētniecībai un inovācijai**. Pētniecībā var atklāt jaunus drošības apdraudējumus un to ietekmi uz Eiropas sabiedrībām. Tā arī veicina sabiedrības uzticēšanos jaunām, ar pētniecību pamatotām drošības politikām un instrumentiem. Inovatīvi risinājumi palīdzēs

²⁶ COM(2014) 465 *final*, 2014. gada 16. jūlijs.

²⁷ ES Pētniecības un inovācijas pamatprogramma “Apvārsnis 2020” 2014.–2020. gadam, sadaļa “Drošas sabiedrības — Eiropas un tās pilsoņu brīvības un drošības aizsardzība”.

efektīvāk mazināt drošības riskus, izmantojot zināšanas, pētniecību un tehnoloģiju. Programmai “Apvārsnis 2020” var būt izšķiroša nozīme centienos nodrošināt, ka ES pētniecība ir mērķtiecīga, arī lai detalizēti ņemtu vērā tiesībsardzības iestāžu vajadzības, plašāk iesaistot **galalietotājus** visos procesa posmos no koncepcijas izstrādes līdz pat tirgum. Lielāka pievēršanās inovācijai ir vajadzīga arī **civilās aizsardzības** jomā, kurā zināšanu centra izveide ES Ārkārtas reaģēšanas koordinācijas centrā un lietotāju kopienas izveide veicinās mijiedarbības nostiprināšanu starp pētniecību un galalietotājiem dalībvalstīs.

Komisija nesēn pilnvaroja Eiropas standartizācijas organizācijas sagatavot **“integrētas privātuma aizsardzības”** standartu, kura mērķis ir integrēt augstus drošības un pamattiesību standartus pēc iespējas agrīnākā tehnoloģiju izstrādes posmā. Minētā standarta ievērošana nodrošinās, ka ES drošības produktos un pakalpojumos tiek ievērotas personu tiesības, un tādējādi veicinās patērētāju uzticēšanos.

Konkurētspējīga **ES drošības nozare** var arī veicināt ES neatkarību drošības vajadzību izpildē. ES ir atbalstījusi inovatīvu drošības risinājumu izstrādi, piemēram, ieviešot standartus un vienotus sertifikātus²⁸. Komisija izvērtē turpmākas rīcības vajadzību, piemēram, attiecībā uz trauksmes sistēmām un lidostu pārbaudes aprīkojumu, lai likvidētu šķēršļus iekļūšanai vienotajā tirgū un palielinātu ES drošības nozares konkurētspēju eksporta tirgos.

Tiesībsardzībā un kriminālvajāšanā būtiska nozīme ir tiesu ekspertīzei. Tiesībsardzības un tiesu iestādēm ir jābūt pārlicinātām, ka tiesu ekspertīzes datiem, uz ko tās paļaujas, ir augsta kvalitāte, arī tad, ja dati ir saņemti no citas dalībvalsts. Tāpēc ir svarīgi nodrošināt, ka tiesu ekspertīzes datus, ar kuriem apmaiņa notiek, izmantojot informācijas apmaiņas sistēmas, piemēram, Prīmes pirkstu nospiedumu un DNS profilu sistēmu, var praktiski izmantot tiesā. **Tiesu ekspertīzes telpa**, kas paredzētu tiesu ekspertīzes pakalpojumu sniedzēju procesu saskaņošanu dalībvalstīs, veicinātu sadarbību un nodrošinātu pārlicību. Komisija vispirms kopā ar attiecīgajām ieinteresētajām personām iesaistīsies kopsavilkuma sagatavošanā un tad noteiks prioritātes un iespējamus pasākumus šā mērķa sasniegšanai. Minētais var ietvert paraugprakses apmaiņu un vienotu obligāto standartu noteikšanu.

*Drošībai būtu jābūt **pamatprioritātei** dažādos **finansēšanas instrumentos, pētniecības un inovācijas programmās, kā arī apmācības iniciatīvās. Esošās prioritātes būtu attiecīgi jāpielāgo.***

3. TRĪS PRIORITĀTES

Nākamajos piecos gados šis labākas un ciešākas sadarbības satvars būtu jāizmanto, lai pievērstos trim galvenajām Eiropas drošības prioritātēm, taču tas ir pielāgojams arī citiem būtiskiem apdraudējumiem, kas varētu rasties nākotnē.

- Teroristu uzbrukumi, no kuriem nesēnākie notikuši Parīzē, Kopenhāgenā, Briselē, ir skaidri parādījuši, ka ir vajadzīga apņēmīga kopīga ES atbildes rīcība, lai vērstos pret **terorismu** un **ārvalstu kaujiniekiem teroristiem**. Eiropas iedzīvotāji turpina pievienoties teroristu grupām konflikta zonās, apgūt apmācību un pēc atgriešanās radīt iespējamus draudus Eiropas iekšējai drošībai. Kaut arī šī problēma nav jauna, kaujinieku plūsma uz konfliktu norises vietām, jo īpaši

²⁸ COM(2012) 417, 2012. gada 26. jūlijs.

Sīrijā, Irākā un Lībijā, kā arī šādu konfliktu tīklojums sasniedz vēl nebijušus apmērus.

- Tajā pašā laikā **smagie noziegumi un organizētā pārrobežu noziedzība** rod jaunas darbības iespējas un jaunus veidus, kā izvairīties no atklāšanas. Rodas ļoti lielas personīgās, sociālās un ekonomiskās izmaksas, sākot no tādiem noziegumiem kā cilvēku tirdzniecība, nelikumīga šaujamieroču tirdzniecība, narkotiku kontrabanda, līdz finanšu un ekonomiskiem noziegumiem. Migrantu kontrabandā iesaistītās organizētās noziedzības grupas savtīgās interesēs izmanto to cilvēku neaizsargātību, kuri meklē aizsardzību vai labākas ekonomiskās iespējas, un ir atbildīgas par dzīvību zaudēšanu uz peļņas rēķina. Organizētā noziedzība arī veicina terorismu un kibernoiedzību ar tādu kanālu starpniecību kā ieroču piegāde, finansēšana, izmantojot narkotiku kontrabandu, un iefiltrēšanās finanšu tirgos.
- Visbeidzot, **kibernoiedzība** kļūst par arvien lielāku draudu iedzīvotāju pamattiesībām un ekonomikai, kā arī veiksmīga digitālā vienotā tirgus attīstībai²⁹. Tā kā tirdzniecība un banku pakalpojumi pārorientējas uz tiešsaistes vidi, kibernoiedzība nozīmē ievērojamus iespējamus ieguvumus noziedzniekiem un ievērojamus iespējamus zaudējumus iedzīvotājiem. Kibernoiedznieki var darboties no vietām ārpus Savienības, lai ar minimālu piepūli un risku vienlaikus kaitētu kritiskajām infrastruktūrām un lielam upuru skaitam dalībvalstīs. Tāpat nākamajos gados varētu palielināties draudi, ko rada kiberterrorisms, un hibrīddraudi. Noziedznieki ļaunprātīgi izmanto anonimizācijas metodes un anonīmos maksājumu mehānismus nelikumīgai narkotiku vai ieroču tirdzniecībai tiešsaistē, noziedzīgiem darījumiem un nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizācijai. Kibernoiedzība ir arī cieši saistīta ar bērnu seksuālu izmantošanu, un arvien pamanāmāka un satraucoša tendence ir vardarbīga izturēšanās pret bērniem, izmantojot dzīvo straumēšanu.

Terorisms, organizētā noziedzība un kibernoiedzība šajā programmā ir uzsvērtas kā trīs **pamatprioritātes**, attiecībā uz kurām ir vajadzīga tūlītēja rīcība. Tie ir acīmredzami **savstarpēji saistīti pārrobežu apdraudējumi**, un to daudzveidīgums un starptautiskā dimensija liecina par vajadzību pēc efektīvas un koordinētas atbildes rīcības ES līmenī.

3.1. Vēršanās pret terorismu un radikalizācijas novēršana

Iedzīvotāji un dalībvalstis cer uz ES atbalstu cīņā pret terorismu un radikalizāciju, kā arī attiecīgo iestāžu savstarpējās sadarbības veicināšanā un koordinēšanā. **Eiropols** ir attīstījis pieaugošu kompetenci terorisma jautājumos, un šis aspekts būtu jāizvērs vēl plašāk, apvienojot minētās aģentūras terorisma apkarošanas tiesībaizsardzības spējas un resursus un maksimāli palielinot jau esošo aģentūrai pieejamo struktūru, pakalpojumu un instrumentu izmantošanu, lai gūtu apjomrādītus ietaupījumus. To varētu panākt, izveidojot **Eiropas Terorisma apkarošanas centru** Eiropola ietvaros, lai palielinātu atbalstu, kas ES līmenī tiek sniegts dalībvalstīm, drošā vidē ar visaugstāko konfidencialitāti tā komunikācijas procesos.

Centrā būtu iekļauts 1) Eiropola kontaktpunkts “Ceļotāji”, kas attiecas uz ārvalstu kaujinieku teroristu un saistīto teroristu tīkliem, 2) ES un ASV Teroristu finansēšanas izsekošanas programma (*TFTP*), 3) *FIU.NET* — decentralizēts datortīkls, kas atbalsta

²⁹ Interneta lietotāji ES joprojām ir ļoti noraizējušies par kibernoiedzību — 85 % interneta lietotāju piekrīt, ka palielinās risks kļūt par kibernoiedzības upuri (Eiropametrs par kiberdrošību, publicēts 2015. gada februārī).

finanšu izlūkošanas vienības un kas tiks integrēts Eiropola sistēmā 2016. gadā, un 4) Eiropola esošās spējas šaujamo un spridzekļu jomā. Centra darbībā būtu maksimāli jāiesaista **Eurojust**, lai uzlabotu izmeklēšanas un kriminālvajāšanas koordināciju. Šāds centrs darbotos, stingri ievērojot Eiropola juridiskās pilnvaras, un neskartu ne dalībvalstu ekskluzīvo atbildību par valsts drošības garantēšanu, ne ES Izlūkdatu analīzes centra (*INTCEN*) lomu uz izlūkdatiem balstītas teroristu radītā apdraudējuma novērtēšanas jomā.

Arī **Interneta informācijas vienība (EU IRU)**, ko plānots izveidot Eiropolā līdz 2015. gada jūlijam, būs daļa no Centra. Minētā vienība izmantos Eiropola un dalībvalstu pieredzi, lai darbotos kā ES kompetences centrs, kas palīdz dalībvalstīm identificēt un likvidēt vardarbīgu ekstrēmistu saturu tiešsaistē, sadarbojoties ar nozares partneriem.

Turklāt Komisija 2015. gadā izveidos **ES līmeņa forumu** ar IT uzņēmumiem, lai tuvinātu tos tiesībsardzības iestādēm un pilsoniskajai sabiedrībai. Pamatojoties uz sagatavošanās sanāksmēm, kas tika organizētas 2014. gadā, minētais forums galveno uzmanību pievēršīs vislabāko instrumentu izmantošanai, lai vērstos pret teroristu propagandu internetā un sociālajos plašsaziņas līdzekļos. Sadarbībā ar IT uzņēmumiem Forums arī izvērtēs tiesībsardzības iestāžu bažas par jaunām šifrēšanas tehnoloģijām.

Teroristu tīklu identificēšanā svarīga nozīme var būt **finanšu darījumu izsekošanai**, jo teroristi ir atkarīgi no finansējuma, kas paredzēts pārvietošanās, apmācības un aprīkojuma vajadzībām. Finanšu izlūkošanas vienības var palīdzēt identificēt teroristu tīklu finanšu darījumus pāri robežām un atklāt to finansiālos atbalstītājus. ES un ASV Teroristu finansēšanas izsekošanas programma (*TFTP*) ļauj dalībvalstīm pieprasīt finanšu datu meklēšanu, kad ir pamatotas aizdomas par teroristu darbību. Līdz šim *TFTP* ir sniegusi norādes par vairākiem iespējamiem teroristiem un to atbalsta tīkliem. Dalībvalstīm un to kompetentajām iestādēm būtu aktīvāk jāizmanto *TFTP* sniegtās iespējas. Gaidāmā *FIU.NET* integrēšana Eiropola sistēmā vēl vairāk uzlabos spējas cīņā pret teroristu finansēšanu.

Komisija arī izvērtēs **nepieciešamību** veikt papildu pasākumus **terorisma finansēšanas** jomā, tostarp pasākumus, kas saistīti ar teroristu aktīvu iesaldēšanu atbilstoši LESD 75. pantam, kultūras priekšmetu nelikumīgu tirdzniecību, maksājumu veidu, piemēram, internetā veiktu naudas pārskaitījumu un priekšapmaksas karšu, kontroli, nelikumīgu skaidras naudas apriti, kā arī Regulas par skaidras naudas kontroli stiprināšanu³⁰, **un šādu pasākumu iespējamus radītos ieguvumus**.

ES ir vajadzīga stingra **krimināltiesiska atbildes rīcība** pret terorismu, kas ietver izmeklēšanu un kriminālvajāšanu pret terora aktu plānotājiem vai personām, kuras tiek turētas aizdomās par teroristu vervēšanu, apmācību un finansēšanu, kā arī naida kurināšanu, lai izdarītu teroristisku nodarījumu. Daudzas dalībvalstis jau ir ieviesušas vai plāno ieviest tiesību aktus šādu nodarījumu kriminalizācijai. Vairāk saskaņoti tiesību akti, kas vērsti pret noziedzīgiem nodarījumiem, kuri saistīti ar ārvalstu kaujiniekiem teroristiem visā ES, atrisinātu praktiskās un juridiskās pārrobežu problēmas pierādījumu vākšanā un pieļaujamībā terorisma lietās un atturētu kaujiniekus no došanās uz konflikta zonām. Komisija 2015. gadā veiks ietekmes novērtējumu, lai 2016. gadā atjauninātu **2008. gada Pamatlēmumu par terorismu**³¹. ANO Drošības padomes Rezolūcijā Nr. 2178 ir noteikts, ka valstīm jākriminalizē došanās uz konflikta zonu terorisma

³⁰ Regula (EK) Nr. 1889/2005, 2005. gada 26. oktobris.

³¹ Šādā sadarbībā tiks ņemtas vērā sarunas par papildu protokolu, kas papildina Eiropas Padomes Konvenciju par terorisma novēršanu.

nolūkos, tādējādi palīdzot veidot vienotu izpratni par ārvalstu kaujinieku teroristu noziedzīgajiem nodarījumiem. Jaunajam likumīgajam pamatam būtu jāpaver iespējas intensificētai **sadarbībai ar trešām valstīm** attiecībā uz ārvalstu kaujiniekiem teroristiem, izmantojot neseno pozitīvo pieredzi sadarbībā ar Turciju.

Viens no veidiem, kā izjaukt teroristu tīklu darbības, ir sarežģīt uzbrukšanu mērķiem un piekļūšanu tādām bīstamām vielām kā ķīmiski, bioloģiski, radioloģiski materiāli, kodolmateriāli un sprāgstvielu prekursori, kā arī šādu vielu izmantošanu. **Kritisko infrastruktūru**, piemēram, transporta infrastruktūras, un **bezbruņu mērķu** aizsardzība, piemēram, sabiedriskos masu pasākumos, ir reāls sarežģīts uzdevums tiesībaizsardzības, sabiedrības veselības aprūpes un civilās aizsardzības iestādēm. ES un dalībvalstis sadarbojas, lai novērtētu riskus, izvērtētu to mazināšanas stratēģijas, apkopotu paraugpraksi un sagatavotu vadlīnijas. Komisija palīdz praktizējošiem speciālistiem, izstrādājot rokasgrāmatas, lai atvieglotu viņu ikdienas darbu, piemēram, aviācijas drošības jomā.

Terorismu Eiropā veicina ekstrēmisma ideoloģijas. Tāpēc ES rīcībā pret terorismu ir **jāvēršas pret ekstrēmisma pamatcēloņiem**, veicot preventīvus pasākumus. Visā ES saikne starp radikalizāciju un ekstrēmistu vardarbību kļūst arvien redzamāka. Ir skaidrs, ka ekstrēmistu propaganda rosina ārvalstu kaujiniekus teroristus no Eiropas doties uz ārvalstīm, lai apgūtu apmācību, cīnītos un izdarītu nežēlīgus noziegumus kaujas zonās, un pēc atgriešanās viņi apdraud ES iekšējo drošību. Svarīgs ES atbildes rīcības aspekts ir pašas ES stratēģiskās komunikācijas stiprināšana, izmantojot vienotu informatīvo saturu un konfliktu reālistisku atspoguļojumu.

ES **atbildes rīcība pret ekstrēmismu** nedrīkst izraisīt kādas vienas grupas vai kopienas stigmatizāciju. Tai jābūt pamatotai ar tādām kopējām Eiropas vērtībām kā iecietība, daudzveidība un savstarpēja cieņa, kā arī jāveicina brīvu un plurālistisku kopienu pastāvēšana. ES ir jāizjauc terorisma atbalsta pamats, izmantojot pārliecinošu un mērķtiecīgu atspēkojošu informatīvo saturu. Komisija nodrošinās attiecīgo ES tiesību aktu ieviešanu šajā jomā³². Tā novērtēs visus trūkumus tiesību aktos un atbalstīs naida runas un citu darbību uzraudzību tiešsaistē. Tā arī palīdzēs dalībvalstīm attīstīt proaktīvas izmeklēšanas un kriminālvajāšanas praksi uz vietas. ES finansējums vairāk tiks izmantots, lai atbalstītu amatpersonu īpašu apmācību un veicinātu ar naida kurināšanu saistītu noziegumu un naida runas uzraudzību, ziņošanu un reģistrēšanu.

Radikalizācijas novēršanā būtiska nozīme ir **izglītībai, jaunatnes līdzdalībai un starpreiģīju un starpkultūru dialogam**, kā arī **nodarbinātībai un sociālajai iekļaušanai**, veicinot Eiropas kopīgās vērtības, sekmējot sociālo iekļaušanu un uzlabojot savstarpējo sapratni un iecietību. Iekļaujoša izglītība var būt nozīmīgs veicinošs faktors nevienlīdzības apkarošanā un sociālās atstumtības novēršanā. Darbs ar jaunatni, brīvprātīgais darbs, sports un kultūras pasākumi ir īpaši efektīvi veidi, kā uzrunāt jauniešus. Šajā kontekstā Komisija noteiks par prioritāti radikalizācijas un jaunatnes sociālās atstumtības apkarošanu un iekļaušanas veicināšanu, īstenojot vairākas konkrētas darbības saskaņā ar Stratēģisko sistēmu Eiropas sadarbībai izglītības un apmācības jomā ("ET 2020"), Eiropas Jaunatnes stratēģiju, ES Sporta darba plānu un Kultūras darba plānu.

Minēto darbību atbalstam Komisija izmantos programmu "Erasmus+" un "Radošā Eiropa" finansējumu, cita starpā palielinot atbalstu pedagogu un jaunatnes darbinieku

³² 2008. gada 28. novembra Pamatlēmums 2008/913/TI, 2000. gada 29. jūnija Direktīva 2000/43/EK, 2000. gada 27. novembra Direktīva 2000/78/EK un 2010. gada 10. marta Direktīva 2010/13/ES.

mobilitātei, jauniešu apmaiņai un brīvprātīgajam darbam, stratēģiskajām partnerībām izglītības un jaunatnes politikas jomā, transnacionāliem tīkliem, skolu sadarbības platformām, kopīgiem iedzīvotāju izglītības projektiem un sadarbības partnerībām sporta jomā. Turklāt Eiropas Sociālais fonds sniedz dalībvalstīm finansiālu atbalstu sociālās iekļaušanas un nabadzības un jebkāda veida diskriminācijas apkarošanai. Komisija arī sāks plašāku pētniecību atbilstoši pamatprogrammai “Apvārsnis 2020”, lai labāk izprastu radikalizācijas cēloņus un izpausmes.

ES ir bijusi līdere palīdzības sniegšanā kopienām, uz kurām izdarīts spiediens, lai tās varētu mācīties no citām Savienības daļām. Komisija 2014. gadā noteica desmit jomas, uz kurām jākoncentrē centieni, lai vērstos pret ekstrēmisma pamatcēloņiem³³. **Radikalizācijas izpratnes tīkls (RAN)** — ES mēroga “jumta” tīkls, kas izveidots 2011. gadā — sasaista organizācijas un tīklus no visas Savienības, apvienojot vairāk nekā 1000 praktiski darbojošos speciālistu, kuri tieši iesaistīti radikalizācijas un vardarbīga ekstrēmisma novēršanā. Minētais tīkls ļauj apmainīties ar pieredzi un praksi, veicinot radikalizācijas agrīnu atklāšanu un preventīvu un neiesaistīšanās stratēģiju izstrādi vietējā līmenī.

Pašlaik Komisija izveido **RAN Izcilības centru**. Pašlaik Komisija veido RAN Izcilības centru, kas darbosies kā ES zināšanu centrs, lai nostiprinātu kompetenci un veicinātu pieredzes izplatīšanu un apmaiņu un sadarbību radikalizācijas apkarošanā. Tas piešķirs jaunu, praktisku dimensiju sadarbībai starp ieinteresētajām personām radikalizācijas apkarošanā.

ES ir arī izjutusi tās kaimiņreģionos notiekošās radikalizācijas sekas. Lai tās novērstu, RAN attīstīs sadarbību ar ieinteresētajām personām trešās valstīs, prioritāti piešķirot Turcijai un valstīm Rietumbalkānos, Tuvajos Austrumos un Ziemeļāfrikā. Tai pašā laikā koordinācija būtu jānodrošina ar ES ārējo darbību, piemēram, izveidojot prominentu personu loku no Eiropas un musulmaņu pasaules, lai veicinātu viedokļu intelektuālu apmaiņu un plašāku dialogu starp sabiedrībām.

Vietējie dalībnieki ir cilvēki, kam ir tieša saskarsme ar cilvēkiem, kurus radikalizācijas risks skar visvairāk. To rīcībā ir jābūt pienācīgiem līdzekļiem, lai atpazītu radikalizācijas pazīmes un novērtētu, kāda iejaukšanās varētu būt vajadzīga, kā arī lai nodrošinātu pareizu sadarbību ar kopienas vadītājiem. Daudzas dalībvalstis ir sākušas apmācību, kas vērsta uz tradicionālajām mērķa grupām, kuras ir tiesībaizsardzības iestāžu personāla un cietumu darbinieku redzeslokā. Tā kā ir skaidrs, ka cietums ir radikalizācijas koncentrēšanās vieta, šī joma ir prioritāra. Ar Eiropas Cietumu un labošanas dienestu organizācijas (*EUROPRI*) atbalstu Komisija veicinās paraugprakses apmaiņu un apmācību par deradikalizāciju un radikalizācijas novēršanu cietumos. Apmācību un atbalstu var lietderīgi paplašināt un nodrošināt arī citiem dalībniekiem, piemēram, sociālajiem darbiniekiem, pedagogiem un veselības aprūpes darbiniekiem. RAN arī palīdzēs attīstīt līdzīgas pieejas attiecībā uz deradikalizāciju un neiesaistīšanos (“izejas stratēģijas”).

Komisija un Eiropas Ārējās darbības dienests sadarbosies ar ES terorisma apkarošanas koordinātoru, lai pastāvīgi gūtu vispārēju priekšstatu par visiem Savienības rīcībā esošajiem instrumentiem, kā arī cieši uzraudzīs to īstenošanu.

Darbības

³³ COM(2013) 941 *final*, 2014. gada 15. janvāris.

- *Eiropola atbalsta funkciju pastiprināšana, apvienojot tā terorisma apkarošanas tiesībsardzības spējas Eiropas Terorisma apkarošanas centrā, kas izveidots Eiropola ietvaros;*
- *ES foruma izveide kopā ar IT uzņēmumiem, lai palīdzētu atspēkot teroristu propagandu un risinātu problēmas saistībā ar jaunām šifrēšanas tehnoloģijām;*
- *papildu pasākumu veikšana, lai uzlabotu cīņu pret terorisma finansēšanu;*
- *jebkuru trūkumu novēršana, reaģējot uz nauda kurināšanu tiešsaistē;*
- *Pamatlēmuma par terorisma apkarošanu pārskatīšana, izstrādājot priekšlikumu 2016. gadā;*
- *ES izglītības, jaunatnes un kultūras politikas satvaru un programmu atkārtota noteikšana par prioritāti;*
- *pievēršanās radikalizācijas novēršanai cietumos un efektīvu neiesaistīšanās/deradikalizācijas programmu izstrāde;*
- *RAN Izcilības centra izveide un darba paplašināšana radikalizācijas apkarošanas jomā ar Turciju un Rietumbalkānos, Tuvajos Austrumos un Ziemeļāfrikā.*

3.2. Organizētās noziedzības pārtraukšana

ES Politikas cikls organizētas un smagas noziedzības jomā ir guvis panākumus, nodrošinot koordinētāku stratēģisko virzienu un kopīgas operācijas uz vietas. **Kaimiņreģionu valstis** jau ir piesaistītas Politikas ciklam, un būtu jāintensificē to iesaistīšanās Politikas cikla operatīvajās darbībās. Viena no Politikas cikla prioritātēm ir sagraut organizētās noziedzības tīklus, kas iesaistīti migrantu kontrabandā, pastiprinot pārrobežu izmeklēšanu ar ES aģentūru atbalstu. Kopīgā operācija “*MARE*”, ko koordinēja Eiropols, ir labs piemērs, kā Savienība var efektīvāk identificēt un apkarot organizētās noziedzības grupas, kas iesaistītas migrantu kontrabandā.

Organizētās noziedzības pamatmērķis ir peļņa, tāpēc tiesībsardzībai ir jāspēj galveno uzmanību pievērst **organizētās noziedzības finansēm**, kas bieži ir saistītas ar korupciju, krāpšanu, viltošanu un kontrabandu. Starptautiskie noziedznieku tīkli izmanto likumīgas uzņēmējdarbības struktūras, lai slēptu savas peļņas avotu, tāpēc ir jāvērsas pret organizētās noziedzības iefiltrēšanos likumīgajā ekonomikā.

Nesen saskaņotais tiesību aktu kopums nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas jomā³⁴ palīdzēs identificēt un uzraudzīt aizdomīgus naudas pārvedumus un veicinās efektīvu informācijas apmaiņu starp finanšu izlūkošanas vienībām (*FIU*). Komisija atbalstīs minēto tiesību aktu īstenošanu, lai noziedzniekiem būtu grūtāk ļaunprātīgi izmantot finanšu sistēmu, un izstrādās pārvalstisku risku novērtējumu, kurā cita starpā būs aplūkots teroristu finansēšanas jautājums un virtuālās valūtas. Tā arī izstrādās saskaņotu politiku attiecībā uz trešām valstīm, kuru nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas apkarošanas un terorisma finansēšanas apkarošanas sistēmās ir trūkumi. Valstu **līdzekļu atguves dienestu** darba apvienošana uzlabos nelikumīgi iegūtu līdzekļu pārrobežu iesaldēšanu un konfiskāciju. Ir jāsaņem un jāpastiprina *FIU* pilnvaras, jo to funkciju atšķirības traucē sadarbībai un informācijas apmaiņai. Arī *Eurojust* varētu piedāvāt vairāk kompetences un palīdzības valstu iestādēm saistībā ar finanšu izmeklēšanu veikšanu. Būtu jāuzlabo **iesaldēšanas un konfiskācijas rīkojumu savstarpējā atzišana**.

³⁴ Ceturtā direktīva par nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas novēršanu un Regula par naudas līdzekļu pārskaitījumiem pievienoto informāciju; sk. saistītos Komisijas priekšlikumus COM(2013) 45 *final*, 2013. gada 5. februāris, un COM(2013) 44 *final*, 2013. gada 5. februāris.

Komisija 2016. gadā pēc likumdevēju pieprasījuma izdos priekšizpētes ziņojumu attiecībā uz kopīgiem noteikumiem par noziedzīgās darbības iegūtas mantas konfiskāciju bez notiesājoša sprieduma.

Nesenie teroristu uzbrukumi ir likuši pievērst uzmanību tam, kā organizētie noziedznieki spēj piekļūt liela skaita **šaujamočiem** un pat militārajiem šaujamočiem un tos tirgot Eiropā. Lēmums par to, kurš var nēsāt šaujamočus un kad tos var izmantot, ir sociāla izvēle, kas jāizdara dalībvalstīm. Tomēr valstu tiesību aktu atšķirības ir šķērslis kontrolei un policijas sadarbībai. Prioritāri ir vajadzīga vienota pieeja attiecībā uz šaujamoču neitralizāciju un dezaktivāciju, lai novērstu, ka tos reaktivē un izmanto noziedznieki. Komisija 2016. gadā izvērtēs esošos tiesību aktus par šaujamočiem, lai uzlabotu informācijas apmaiņu (piem., augšupielādējot informāciju par konfiscētajiem šaujamočiem Eiropola informācijas sistēmā), pastiprinātu izsekojamību, standartizētu marķējumus un ieviestu vienotus standartus šaujamoču neitralizācijai. Izvērtēšanā Komisija apsvērs, vai jaunajos noteikumos iekļaut paš aizsardzībai paredzētus ieročus (trauksmes ieročus), kā arī jebkādu citu attiecīgus aspektus.

Šaujamoču nelikumīgai tirdzniecībai ir kritiska **ārējā dimensija**, ņemot vērā, ka daudzi nelikumīgie šaujamoči ES ir ievesti no kaimiņvalstīm, kurās joprojām ir lieli militāro ieroču krājumi. Nesenis operatīvās darbības plāns ar Rietumbalkāniem būtu jāsteno pilnībā, un, ja tas būs efektīvs, tas būtu jāpārnes uz citām kaimiņvalstīm, jo īpaši valstīm Tuvajos Austrumos un Ziemeļāfrikā³⁵.

Nelikumīgu narkotisko vielu tirgus joprojām ir visdinamiskākais no noziedzīgajiem tirgiem, kurā pēdējā laika tendence ir jaunu psihoaktīvo vielu (*NPS*) izplatīšanās. *NPS* ražošana arvien biežāk notiek ES — tas norāda, ka ir steidzami jāpieņem jauns ES tiesiskais regulējums. ES būtu jāturpina atbalstīt dalībvalstu darbības nelikumīgu narkotisko vielu apkarošanā, tostarp profilaksē, izmantojot Eiropas Narkotiku un narkomānijas uzraudzības centra (*EMCDDA*) un Eiropola kompetenci. Komisija novērtēs, kāds ir progress, īstenojot ES Narkomānijas apkarošanas rīcības plānu 2013.–2016. gadam, kurā izklāstīta arī ES ārējā politika narkotiku jomā, koncentrējot uzmanību uz narkotiku pieprasījuma un piedāvājuma samazināšanu. Pamatojoties uz minēto novērtējumu, Komisija izlems, vai ierosināt jauna ES rīcības plāna izstrādi 2017.–2020. gadam.

Viena no ES pašreizējām būtiskākajām problēmām ir tas, ka noziedznieku tīkli izmanto personu vajadzību pēc aizsardzības vai viņu vēlmi doties uz Eiropu. Jo lielākas iespējas apturēt šādu noziedzīgu kontrabandu jau sākumā, jo mazāks tādu humāno traģēdiju risks, kādas nesēn piedzīvotas Vidusjūras reģionā. Lai varētu īstenot preventīvu rīcību pret nelikumīgas migrācijas veicināšanu, ir vajadzīga labāka informācijas vākšana, apmaiņa un analīze. Galvenais ir **sadarbība, vēršoties pret migrantu kontrabandu**, gan ES iekšienē, gan ar trešām valstīm. ES tā būtu jānosaka par prioritāti savās partnerattiecībās ar trešām valstīm, piedāvājot palīdzību galvenajām tranzīta valstīm, lai novērstu un atklātu kontrabandu pēc iespējas agrāk. Pastiprināta vēršanās pret migrantu kontrabandu starp ES un galvenajām trešām valstīm būs daļa no gaidāmās Eiropas Migrācijas programmas.

Cilvēku tirdzniecība ir ārkārtīgi postošs, bet ļoti ienesīgs noziedzības veids. ES ir ieviesusi speciālu tiesisko un politikas regulējumu³⁶, lai maksimāli palielinātu sadarbību

³⁵ 2014. gada decembra operatīvās rīcības plāns starp ES un Rietumbalkāniem par cīņu pret šaujamoču nelikumīgu tirdzniecību.

³⁶ Direktīva 2011/36/ES, 2011. gada 5. aprīlis; COM(2012) 286 *final*, 2012. gada 19. jūnijs.

un noteiktu to par prioritāti tādām iestādēm kā Eiropols un *Eurojust*. Ar koordinētas un saskaņotas pieejas starpniecību pašreizējā stratēģija ir veicinājusi cilvēku tirdzniecības apkarošanu reģionālā, valsts, Eiropas un starptautiskā līmenī. Komisija ir iecerējusi izstrādāt stratēģiju laikposmam pēc 2016. gada, kuras pamatā būs esošais regulējums.

Noziegumi pret vidi (piem., nelikumīgi kravu sūtījumi un bīstamo atkritumu vēlāka izgāšana) var nodarīt būtisku kaitējumu gan videi, gan cilvēku veselībai, mazināt valdības ieņēmumus un radīt teritorijas attīrīšanas izmaksas, kas jāsedz nodokļu maksātājiem. Nelikumīga savvaļas dzīvnieku un augu tirdzniecība apdraud bioloģisko daudzveidību un — avota reģionos, piemēram, Āfrikā — ilgtspējīgu attīstību un reģionālo stabilitāti³⁷. Komisija izvērtēs vajadzību stiprināt atbilstības uzraudzību un tiesībaizsardzību, piemēram, palielinot tiesībaizsardzības darbinieku apmācību, atbalstu attiecīgajiem speciālistu tīkliem un turpinot kriminālsodu tuvināšanu visā ES.

Līdztekus tiesībaizsardzības un tiesu iestāžu darbam izšķiroša nozīme organizētās noziedzības apkarošanā ir **vietējām iestādēm**. Organizētā noziedzība bieži tiek plānota globāli, bet rīcība notiek vietējā mērogā, tāpēc ir vajadzīga daudzdisciplīnu pieeja tās efektīvai novēršanai un apkarošanai. Attiecīgi ES ir izstrādājusi pieeju, kurā apvienoti administratīvā līmeņa instrumenti, lai novērstu iefiltrēšanos publiskajā sektorā vai ekonomikā. Daudzos gadījumos vietējām iestādēm ir galvenā loma, lai identificētu un novērstu noziedzīgu tīklu iefiltrēšanos likumīgajā ekonomikā, piemēram, piešķirot līgumslēgšanas tiesības atklātos konkursos vai kazino licences, un to rīcībā būtu jābūt instrumentiem informācijas apmaiņai ar citām publiskām administratīvām vai tiesībaizsardzības iestādēm. Lielāka nozīme būtu jāpiešķir arī **Eiropas Savienības Noziedzības novēršanas tīklam**. Ar ES atbalstu minētā tīkla ietvaros notiek apmaiņa ar paraugpraksi noziedzības novēršanā.

Korupcijas novēršanai un apkarošanai Eiropā ir vajadzīga visaptveroša pieeja. Komisija 2014. gadā publicēja savu pirmo ES ziņojumu par korupcijas apkarošanu. Minētajā ziņojumā ir sniegts ES mēroga pārskats, identificēti apdraudējumi un paraugprakse, kā arī analizētas norises katrā ES dalībvalstī, lai atbalstītu valdības, pilsonisko sabiedrību un citas ieinteresētās personas korupcijas novēršanā un apkarošanā. ES ir veikusi vairākus pasākumus korupcijas apkarošanai, proti, īstenojusi politikas un uzraudzības iniciatīvas (tostarp ekonomisko izmaksu atzīšanu Eiropas semestrī), pieņēmusi tiesību aktus un izveidojusi finansēšanas programmas.

Darbības

- *ES Politikas cikla darba paplašināšana, lai aptvertu arī kaimiņvalstis;*
- *iespējamu pasākumu pārskatīšana attiecībā uz konfiskāciju bez notiesājoša sprieduma;*
- *tiesību aktu par šaujammieročiem pārskatīšana, izstrādājot priekšlikumus 2016. gadā; stratēģijas par cilvēku tirdzniecību pieņemšana laikposmam pēc 2016. gada;*
- *kopīgu darbību un sadarbības stratēģiju sākšana kopā ar galvenajām trešām valstīm, lai apkarotu migrantu kontrabandu;*
- *esošās politikas un tiesību aktu par noziegumiem pret vidi pārskatīšana, lai sagatavotu priekšlikumus 2016. gadā.*

³⁷ COM (2014) 64 *final*, 2014. gada 7. februāris.

3.3. Kibernetikas drošības apkarošana

Kiberdrošība ir pirmais “vairog” aizsardzībā pret kibernetikas drošību. ES 2013. gada Kiberdrošības stratēģija ir vērsta uz augsta riska jomu identificēšanu, sadarbību ar privāto sektoru, lai novērstu nepilnības, un specializētas apmācības nodrošināšanu. Svarīgs elements minētās stratēģijas īstenošanā būs priekšlikuma attiecībā uz Direktīvu par tīklu un informācijas drošību pieņemšana³⁸. Direktīvas pieņemšana ne tikai veicinās labāku sadarbību starp tiesībsardzības iestādēm un kibernetikas drošības iestādēm, bet arī paredzēs kompetento dalībvalstu iestāžu kibernetikas drošības spēju veidošanu un incidentu pārrobežu paziņošanu. Arī ES Tīklu un informācijas drošības aģentūra atbalsta ES atbildes rīcību kibernetikas drošības jautājumos, tiecoties uz augstāka līmeņa nodrošināšanu tīklu un informācijas drošības jomā.

Esošo ES tiesību aktu pilnīgas īstenošanas nodrošināšana ir pirmais solis kibernetikas drošības apkaršanā. Ar 2013. gada Direktīvu³⁹ par uzbrukumiem informācijas sistēmām ir kriminalizēta tādu instrumentu kā ļaunprogrammatūras izmantošana un nostiprināts regulējums informācijas apmaiņai par uzbrukumiem. Savukārt ar 2011. gada Direktīvu⁴⁰ par bērnu seksuālu izmantošanu ir tuvināti valstu tiesību akti, lai novērstu bērnu seksuālu izmantošanu tiešsaistē. Komisija sadarbojas ar dalībvalstīm, lai nodrošinātu minēto direktīvu pareizu īstenošanu. Ir jāatjaunina arī noteikumi. Iedzīvotājus satrauc tādi jautājumi kā krāpšana saistībā ar maksājumiem. Taču 2001. gada pamatlēmums par krāpšanas un viltošanas apkaršanu attiecībā uz bezskaidras naudas maksāšanas līdzekļiem⁴¹ vairs neatspoguļo mūsdienu realitāti un jaunās problēmjomas (piem., virtuālās valūtas, mobilie maksājumi). Komisija novērtēs pašreizējo tiesību aktu īstenošanas līmeni, apspriedīsies ar attiecīgajām ieinteresētajām personām un novērtēs turpmāku pasākumu nepieciešamību.

Kibernetikas drošība pēc būtības ir bez robežām, elastīga un inovatīva. Tās novēršanā, atklāšanā, kā arī ar to saistītajā kriminālvajāšanā tiesībsardzības iestādēm ir jāspēj pielāgoties un prognozēt noziedznieku izdomu. Lai apkarotu kibernetikas drošību, ir nepieciešams, lai kompetentās tiesu iestādes pārdomātu veidu, kā tās sadarbojas to jurisdikcijas un piemērojamo tiesību aktu ietvaros, lai nodrošinātu ātrāku pārrobežu piekļuvi pierādījumiem un informācijai, ņemot vērā pašreizējo un nākotnes tehnoloģiju, piemēram, mākoņdatošanas un lietiskā interneta, attīstību. Svarīgi aspekti ir elektronisku pierādījumu vākšana reāllaikā no citām jurisdikcijām tādos jautājumos kā IP adrešu īpašnieki vai citi e-pierādījumi un to pieļaujamību nodrošināšana tiesā. Šajā nolūkā ir arī vajadzīgs augsti kvalificēts tiesībsardzības personāls, kas spēj pielāgoties ievērojamajam kibernetikas drošības apjoma, sarežģītības un veidu pieaugumam.

Vajadzīgi skaidri noteikumi, lai nodrošinātu datu aizsardzības principu pilnīgu ievērošanu, kad tiesībsardzības iestādes piekļūst datiem, kas tām vajadzīgi, nolūkā aizsargāt iedzīvotāju privātumu no kibernetikas drošības un no identitātes datu zādībām. Svarīga ir arī **sadarbība ar privāto sektoru** — šajā ziņā publiskā un privātā sektora partnerībām jāīsteno kopīgi centieni tiešsaistes noziegumu apkaršanai. Vēršoties pret kibernetikas drošību (piem., pikšķerēšanu), jāiesaista visa ķēde, sākot no Eiropas Eiropas Kibernetikas drošības centra, datorapdraudējumu reaģēšanas vienībām dalībvalstīs, pret kurām tiek vērsti uzbrukumi, līdz pat interneta pakalpojumu sniedzējiem, kas var brīdināt

³⁸ COM(2013) 48 *final*, 2013. gada 7. februāris.

³⁹ Direktīva 2013/40/ES, 2013. gada 12. augusts.

⁴⁰ Direktīva 2011/92/ES, 2011. gada 13. decembris.

⁴¹ Padomes 2001. gada 28. maija Pamatlēmums 2001/413/TI.

galalietotājus un nodrošināt tehnisku aizsardzību. Īsumā — kibernetikas drošības apkaršanai ir vajadzīga jauna pieeja attiecībā uz tiesībaizsardzību digitālajā laikmetā.

Eiropas **Eiropas Kibernetikas drošības centrs** var kā pamatu izmantot savu esošo tīklu, lai kļūtu par galveno tiesībaizsardzības informācijas centru šajā jomā. Eiropas Padomes Budapeštas Konvencija par kibernetikas drošību, ko ratificējusi lielākā daļa dalībvalstu, joprojām ir starptautisks sadarbības standarts un paraugs valstu un ES tiesību aktu izstrādē. Konvencija būtu jāratificē visām dalībvalstīm. Tādas iniciatīvas kā ES un ASV darba grupa kibernetikas drošības un kibernetikas drošības jautājumos un Vispasaules alianse pret bērnu seksuālu izmantošanu internetā apliecina starptautiskās sadarbības vērtību un būtu jāveicina, un tajā pašā laikā būtu jāuzlabo sinerģijas ar kibernetikas drošības veidošanas darbībām, ko finansē atbilstoši ārējās palīdzības instrumentiem.

Eurojust būtu arī turpmāk jāveicina paraugprakses apmaiņa un jāidentificē problēmas saistībā ar e-pierādījumu vākšanu un izmantošanu interneta veicinātu noziegumu izmeklēšanā un krimināllietu ierosināšanā, veicot nepieciešamos piesardzības pasākumus. Komisija strādās, lai nodrošinātu, ka attiecīgos mūsdienu komunikācijas līdzekļus (piem., balss pārraidi ar interneta protokolu) var izmantot tiesas izmeklēšanā, kriminālvajāšanā un savstarpējā tiesiskajā palīdzībā. Atšķirīgie standarti attiecībā uz pierādījumu pieļaujamību nedrīkst būt šķērslis cīņai pret terorismu un organizēto noziedzību.

Darbības

- *Atjaunots uzsvars uz esošo kibernetikas drošības politiku īstenošanu, uzbrukumiem informācijas sistēmām un bērnu seksuālās izmantošanas apkaršanu;*
- *to tiesību aktu pārskatīšana un, iespējams, paplašināšana, kas attiecas uz krāpšanas un viltošanas apkaršanu saistībā ar bezskaidras naudas maksāšanas līdzekļiem, lai ņemtu vērā jaunākus noziegumu un krāpšanas veidus finanšu instrumentu jomā, sagatavojot priekšlikumus 2016. gadā;*
- *atkārtota kibernetikas drošības izmeklēšanas šķēršļu izvērtēšana, jo īpaši tādos jautājumos kā kompetentā jurisdikcija un noteikumi par piekļuvi pierādījumiem un informācijai;*
- *kibernetikas drošības veidošanas darbību uzlabošana atbilstoši ārējās palīdzības instrumentiem.*

4. TURPMĀKĀ RĪCĪBA

Eiropas Drošības programmā ir izklāstītas darbības, kas nepieciešamas, lai sasniegtu augstu ES iekšējās drošības līmeni. Tai ir jābūt **kopējai programmai**. Tās īstenošanas panākumi ir atkarīgi no visu attiecīgo dalībnieku politiskās apņemšanās darīt vairāk un strādāt labāk. Tas attiecas arī uz ES iestādēm, dalībvalstīm un ES aģentūrām. Programma prasa globālu perspektīvu, nosakot drošību par vienu no mūsu galvenajām ārējām prioritātēm. ES jāspēj reaģēt uz neparedzamiem notikumiem, izmantot jaunas iespējas un prognozēt nākotnes tendences un drošības riskus, kā arī pielāgoties tiem.

Komisija aicina Eiropas Parlamentu un Padomi apstiprināt šo programmu kā atjaunoto Iekšējās drošības stratēģiju, ņemot vērā gaidāmo 2015. gada jūnija Eiropadomes sanākumi. Komisija aicina aktīvi iesaistīties Programmas īstenošanā, cieši sadarbojoties ar visiem attiecīgajiem dalībniekiem. Tā arī aicina ES iestādes un dalībvalstis izmantot šo programmu kā **pamatu sadarbībai un Savienības kopīgai rīcībai** drošības jomā nākamajos piecos gados, lai attīstītu patiesu ES iekšējās drošības telpu.